

'Baerne'

Tijdschrift van de Historische Kring "Baerne"

24e jaargang nr.2 - juni 2000

Conimex

De Oosterse keuken thuis.

Slamat Makan – Smakelijk Eten.

Historische Kring Baerne

Postbus 326
3740 AH Baarn
tel. (035) 5430377

Voorzitter

J.G. v.d. Kraats
Torenlaan 34
3743 HH Baarn
tel. (035) 5421000

Algemeen Secretaris

L. Teekman
Kerkstraat 43
3741 AJ Baarn
tel. (035) 5430200

Penningmeester

G.B. Roskamp-Nijenhuis,
Spoorstraat 7, 3743 EG Baarn
tel. (035) 5423483

Overige bestuursleden

P.H. Feitz
(035) 5414794
T. Kruidenier
(035) 5417860

Werkgroep Archeologie

J.W.A.A. van der Laan
Schoener 12
3742 HD Baarn
tel. (035) 5411656

Werkgroep Oudheidkamer

N. Kuyt-Smit
v. Wassenaerlaan 16
3742 AH Baarn
tel. (035) 5418065

Ledenadministratie

N. Kuyt-Smit
v. Wassenaerlaan 16
3742 AH Baarn
tel. (035) 5418065

Werkgroep 'Baerne'

T. Biemans
Sophialaan 13
3743 CT Baarn
tel. (035) 5422951

Redactie Baerne

T. Biemans
H. Bronkhorst
J. Kruidenier
L.J. Stomp

Bezoekadres en bezoektijden Oudheidkamer

Burgemeester Penstraat tussen
nr. 2 en 4. Open op maandagen
van 10 tot 12 uur en van 20 tot
22 uur, maar **niet** op de eerste
maandagavond van de maand
en **niet** op maandagavond in de
maanden juli en augustus.

Contributie

Minimaal f 25,- per jaar voor het
individuele lidmaatschap.

Minimaal f 35,- per jaar voor een
echtpaar of twee samen-
wonenden.

Minimaal f 12,50 per jaar voor
het jeugdlidmaatschap (14 tot
en met 18 jaar).

Bankrek.nr.: 30.47.28.292

Postbankrek.nr.: 41.92.133

Losse verkoop "Baerne": f 5,50
verkrijgbaar bij N. Kuyt-Smit en
Boekhandel Den Boer,
Laanstraat 69, Baarn

Niets uit deze uitgave mag
worden veelevoudigd en/of openbaar ge-
maakt door middel van druk, fotokopie,
microfilm of op welke wijze ook, zonder
voorafgaande schriftelijke
toestemming van de redactie.
Het tijdschrift 'Baerne' komt mede tot
stand door Drukkerij Bakker Baarn.

INHOUD

Wandelen in de Laanstraat 3

De gevreesde stem van het water

Tot nut van de onderduikers

Bomen over Buitenzorg 1

Verenigingsnieuws

pag.

2

6

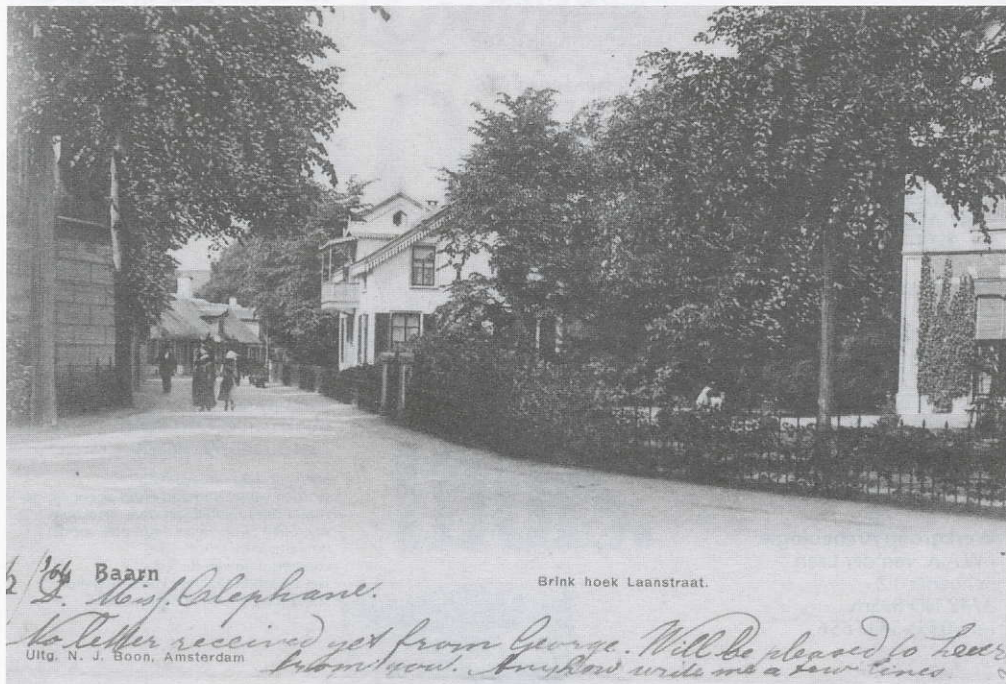
10

18

24

WANDELEN IN DE LAANSTRAAT 3

En dan stappen wij ten langen leste de Laanstraat in.

De briefkaart is 3-2-'09 verzonden naar Miss Clephane in Scotland en toont ons het begin van de Laanstraat zo'n 100 jaar geleden. Links de schutting van de villa "Mes Délices" en rechts de villa 'Brinkzicht', die eerst nog als pastorie heeft gediend. Erachter een witte villa van....? Beide villa's maakten plaats voor garagebedrijf Messing, waar ook de brandweerwagen stond.

De Laanstraat is vernoemd naar Mr. J.C.G.C. Laan, burgemeester van Baarn van 1858 tot 1867. Eerst heette deze straat 'Holle weg', die via de "Jeneversteeg" (nu Laandwarsstraat) uitkwam op de Utrechtseweg.

In 1864 werd de Holleweg bestraat tot de Oranjestraat, die tot dan ook Holleweg heette en toen de naam Oranjestraat kreeg.

In 1876 kreeg de weg, van de Nieuw-Baarnstraat tot de Oranjestraat, de naam Laanstraat. Pas in 1899 heet het stuk van de Oranjestraat tot de Brink ook Laanstraat.

We zijn nu langs de "rietendakjes" (zoals Baarnaars plegen te zeggen) gelopen en staan even stil. Als we omkijken richting de Brink, zien we op de foto van omstreeks 1885, de villa "mes Délices". We kijken tegen de stallen aan, en zien de villa ook eens van een andere kant. Weer de vier kenmerkende schoorstenen.

Links het tuinhok van de villa "Brinkzicht" aan de Brink. De toenmalige schout Plezman liet "Mes Délices" in 1741 bouwen. Van 1743 tot 1750 heeft de villa dienst gedaan als vergaderzaal voor de gemeenteraad. Toen in 1795 het ambt van schout werd afgeschaft door Napoleon, vergaderde de raad weer in 't oude schoutenhuis aan de Brink 8-10.

Baarn, Laanstraat

We lopen in het oudste gedeelte van de Laanstraat. De Kastanjeboom markeert de ingang van de Oranjestraat. We lopen eerst nog even 't steegje in langs nr. 19 met de roodwitte luiken, en langs nr. 19a, waar nog steeds de familie Van Dijen woont. We gaan rechtsaf en zien dat 't dood loopt. Vroeger zag je links een houten schutting aan het eind waarvan een boerderij-schaapskooi stond. Heel pittoresk met een rieten dak. Het heette "De verroeste schaar". Ernaast was een veldje, dat nu een parkeerplaats is en Oranjepark heet. Echter, de schutting waarachter eens "De verroeste schaar" stond, staat er nog. Terug in de Laanstraat. Onder de "rietendakjes", de nrs. 21-31, bevindt zich een langgerekt pand. Het is een lang-boerderij van rond 1700. Het is niet meer in originele staat wegens vele verbouwingen, maar het herinnert nog wel aan Baarn als agrarisch dorp. De vloer van het pand ligt onder maaiveldniveau hetgeen ook wijst naar de agrarische functie als potstal. Thans zijn onder 't rietendak allerlei winkels gevestigd. Op nr. 21 zat vroeger het heiligenbeelden-winkeltje van de familie Kaas. Daarna werd het drukkerij Kaas. Nu is er een kapsalon. Waar nu een antiekhandel zit op nr. 23, was toen de boekhandel van Timmer, later sigarenzaak van Willemsen tevens aannemer. In de vlaaienwinkel op nr. 25 zat Nico Bos met een muziekinstrumenten- en grammofoonplatenhandel. Later zat Ger de Roos er. Drogist Groeneveld zat op nr. 27, waar nu Hans Anders zit. Op nr. 29 had je eerst bakker Lac van Dijen, daarna Vroegop, daarna Rodenrijs en nu Van Sloten met ernaast het bakkerswoonhuis, waar in het voortuintje de kastanjeboom staat.

En tenslotte,

"Doe wel en zie nog één keer om", naar een beeld van een foto en geniet van de rust die er van uitgaat. Merk op hoe leeg de Brink toen was. Twee mensen zonder jas, de zon werpt lange schaduwen, het kan vroeg in 't voorjaar geweest zijn. Blikvanger is de vrouw achter de kinderwagen, zo'n ouderwetse hoge, met grote, niet sporende wielen. De vrouw is "in costume" zou je haast zeggen voor de kleding uit die tijd. De foto is van 1880! Op de voorgrond loopt de weg naar de Laanstraat en op de achtergrond rechts ziet u de wagenmakerij van Van Leersum op de hoek van de Brinkstraat. Links ervan slijterij Van Ooyk, tegenwoordig café "De Kerkbrink" met de aangebouwde "puist" ervoor. Dan het schoutenhuis, zojuist inwendig verbouwd, "aangepast aan de moderne eisen", en daarnaast "Klein Adrichem", in 1900 gesloopt ter verbreding van de Eemnesserweg.

Bert Stomp

DE GEVREESDE STEM VAN HET WATER

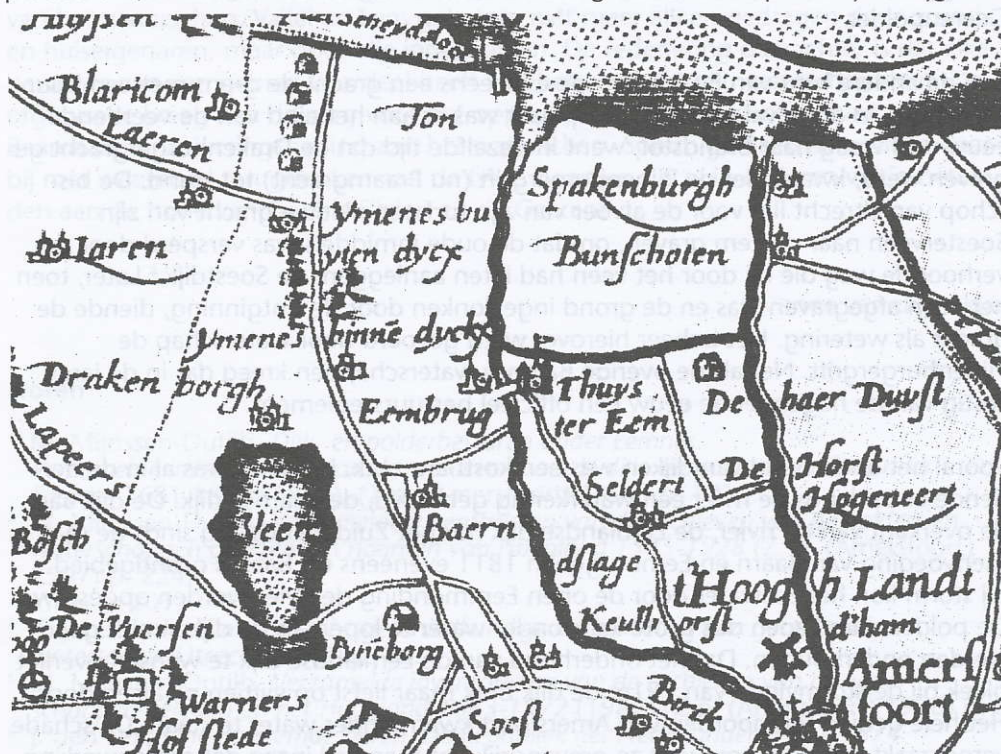
Samenwerking in waterschappen kwam in Baarn pas laat tot stand

Ongetwijfeld zijn er Baarnaars die zich de bode van waterschap De drie Zielen en de Geeren nog herinneren. Tot 1963 fietste hij elk jaar de binnen het schap gelegen huizen af om de omslag te innen. Dit was een soort belasting die alle ingelanden van het schap moesten betalen. Ingeland waren zij die huizen en/of land bezaten in een gebied dat tegen wateroverlast beschermd moest worden. De omslag was hun bijdrage voor het onderhoud van de daarvoor benodigde werken als stuwen en dijken. Bij bovengenoemd waterschap ging het oorspronkelijk om drie sluizen en vandaar het eerste deel van de naam (ziel of zijk is een ander woord voor sluis). Met de Geeren werd de Geerenpolder bedoeld, die uit een Baarns en een Eemnesser deel bestaat. In 1863 gingen de eigenaren van deze laaggelegen gronden ten noorden van de dorpskern officieel in een waterschap samenwerken.¹ Mr. Jacob C.G.C. Laan, voorzitter van het schap en burgemeester van zowel Baarn als Eemnes, maakte een reglement waarin onder meer bepaald werd hoeveel omslag de ingelanden moesten betalen. Laan was zeer actief op het gebied van waterbeheer, want dankzij hem gingen ook de vijf Baarnse poldertjes aan de overzijde van de Eem samenwerken in een waterschap, onder de naam Eemland.²

Het doel van de waterschappen was om door middel van samenwerking wateroverlast te voorkomen. De overlast in het laaggelegen deel van Baarn kon ontstaan door langdurige regenval die de landerijen te drassig maakten voor beweiding of door overstroming van de Eem. Overtollig regenwater probeerde men te lozen door middel van sloten die via een wetering afwaterden op de rivier. Ter voorkoming van overstroming van de Eem waren aan weerszijden van de rivier dijken opgeworpen.

Opmerkelijk is dat in Baarn pas in de tweede helft van de negentiende eeuw waterschappen ontstonden. Er waren in de loop der eeuwen wel verschillende keren polderbesturen ingesteld, maar deze verdwenen gewoonlijk weer na korte of langere tijd.³ Ook in de zeventiende eeuw waren hier geen organisaties van de grond gekomen die apart van het dorpsbestuur opereerden, zoals wel in omliggende plaatsen gebeurde. In Baarn en Eembrugge echter bleef de controle over het onderhoud van de dijken en de weteringen in handen van het dorpsbestuur. Al in het oudst bewaarde bestuursreglement van Baarn, de stadsbrief van 1426, staat dat de schepenen hier van oudsher de dijken en de sloten schouwden.⁴ Pas door toedoen van Laan gingen de eigenaren van de laaggelegen gronden gereguleerd samenwerken en dat was hard nodig. Alleen zo kon men de kosten evenredig delen voor dure werken als sluizen en dijken en op die manier effectief optreden tegen wateroverlast. De vraag rijst waarom hier veel later dan in de omgeving gereguleerde samen-

werking ontstond. Als men naar de buurgemeentes kijkt valt direct op dat zowel het Hooglandse als het Eemnesser waterschap rond 1680 tot stand kwam. Beide plaatsen hadden zeer geleden onder de Franse bezetting van 1672-1673 en van de serie stormvloed en daarna. Alle belangrijke sluizen in de Eemmondning waren in brand gestoken om de opmars van de Fransen te bemoeilijken en zo hadden de stormvloed in de Eempolders vrij spel.⁵ Ook Baarn, dat zelfs tweemaal⁶ geplunderd werd, en Eembrugge moeten grote schade hebben ondervonden. Toch vond men het hier kennelijk niet nodig om een waterschap op te richten. Het kan zijn dat het wel geprobeerd is, maar dat het niet lukte om alle belanghebbenden op één rij te krijgen.

Op deze kaart uit de zeventiende eeuw is het Baarnse veen nog goed zichtbaar. Rechtsonder ervan staat Pijnburg (als Pyneborg) aangegeven en aan de andere zijde van het veen is Drakenburg (Drakenborgh) ingetekend.

Dat Laan zo ijverde voor samenwerking op het gebied van waterbeheer was niet toevallig. Zijn familie speelde al generaties lang een belangrijke rol in het Eemnesser waterschap. Ten tijde van zijn burgemeesterschap kwamen er in Baarn nog twee water-

schappen tot stand: Drakenburg en de Pijnenburgergrift. De wetering waarin waterschap Drakenburg het overtollige water loosde was dezelfde als die waterschap De drie Zielen en de Geeren gebruikte, namelijk de Drakenburgergracht. Deze watergang was in 1390 op last van Frederick van Drakenburgh gegraven.⁷ Waarschijnlijk ging hij uit van een bestaand stroompje. Zo kon de turf van het Baarnse veen, dat tussen Baarn en het Gooi lag, via de Eem vervoerd worden naar steden als Amersfoort. De gracht - in die tijd grift genoemd - was tevens de grens tussen Baarn en Eemnes. Toen Van Drakenburgh enige jaren later het laatste deel van de grift liet verleggen, raakte een klein deel van Eemnes erdoor afgesneden, de latere Geerenpolder.

Aan de andere kant van Baarn vormde eveneens een gracht de grens met een buurgemeente, in dit geval met Soest. Blijkbaar was er aan het eind van de veertiende eeuw veel vraag naar brandstof, want in dezelfde tijd dat de Drakenburgergracht gegraven werd, kwam hier de Pijnenburgergrift (nu Praamgracht) tot stand. De bisschop van Utrecht liet voor de afvoer van zijn turf een nieuwe gracht van zijn Soesterveen naar de Eem graven, omdat de oude inmiddels was versperd door de verhoogde weg die hij door het veen had laten aanleggen, de Soestdijk.⁸ Later, toen het veen afgegraven was en de grond ingeklonken door de ontginning, diende de gracht als wetering. Het beheer hierover werd gevoerd door waterschap de Pijnenburgergrift. Net als de overige Baarnse waterschappen kreeg dat in de jaren zestig van de negentiende eeuw een officieel bestuursreglement.

Vooraf het onderhoud van dijken was een kostbare zaak. Mogelijk was al in de dertiende eeuw langs de rivier een waterkering gebouwd, de Baarnse dijk. De dijk aan de overkant van de rivier, de Eemlandse dijk (nu het Zuidereind), lag sinds de samenvoeging van Baarn en Eembrugge in 1811 eveneens op Baarns grondgebied. Bij storm kon het zeewater door de open Eemmonding de rivier worden opgestuwd. De polders hier liepen dus grote kans onder water te lopen als de dijken niet goed werden onderhouden. Dat het onderhoud van de Eemlandse dijk te wensen overliet bleek bij de stormvloed van 1916: de dijk brak maar liefst op vijftien plaatsen door. Het hele gebied ten noorden van Amersfoort kwam onder water te staan. De schade veroorzaakt door de ramp was zo omvangrijk dat men wel inzag dat samenwerking op grotere schaal nodig was. Toch was het een hele klus om alle partijen, waarvan de belangen niet steeds overeenkwamen, bij elkaar te voegen. Na een moeizame periode van veel overleg kwam in 1929 een nieuw samenwerkingsverband tot stand: waterschap Beoosten de Eem. Hierin gingen de Baarnse polders aan de overzijde van de Eem samenwerken met die onder Bunschoten en Hoogland. Het Baarnse gemeentebestuur speelde in dit waterschap voor het eerst geen leidende rol meer.⁹

De schouw werd voortaan door anderen gevoerd.

Door de inpoldering van het IJsselmeer werd de waterstand in de Eem hoger, waardoor samenwerking in steeds grotere gebieden noodzakelijk werd. In 1963 fuseerden Drakenburg, De drie Zielen en de Geeren met waterschap Eemnes. Onder de naam Bewesten de Eem was dit schap geen lang leven beschoren. Nog geen tien jaar later ging het schap samen met Beoosten de Eem, onder de voor de hand liggende naam waterschap De Eem, waarin ook waterschap De Pijnenburgergrift opging. Ook dit fuseerde al weer snel. Steeds maakte de overheid nieuw beleid waardoor fusies en reorganisaties noodzakelijk waren. Tegenwoordig worden de kosten van het waterschap, Vallei en Eem geheten, niet meer alleen gedragen door grond- en huiseigenaren, maar door alle ingezetenen. De redenering daarachter is dat elke bewoner van een gebied voordeel heeft van het werk dat het waterschap doet. De organisatie kreeg ook de zorg voor het oppervlaktewater. Daarom betalen de Baarnaars nu zuiveringsheffing aan het waterschap. Sommige Baarnaars zullen daarbij met weemoed terugdenken aan de twee kwartjes die ze in de jaren vijftig betaalden aan de bode van De drie Zielen en de Geeren!

Yvonne van den Akker

Noten

- ¹ M. Mijnsen-Dutilh, *Dijk- en polderbesturen onder Eemnes. Verzamelde inventarissen van de archieven van de dijk- en polderbesturen onder Eemnes 1681-1864* (1895). (Z.p. (Amersfoort) 1999) p. 171.
- ² M. Mijnsen-Dutilh, *Verzamelde inventarissen van de archieven van de polders en waterschappen gelegen ten noorden van Hoogland 1545-1928* (Z. p. (Amersfoort) 1997) p. 224.
- ³ Idem p. 201.
- ⁴ A. Joh. Maris, *Eemnes, rechtsgeschiedkundige ontwikkeling van gemeente en waterschap* (Utrecht 1947) p. 86.
- ⁵ M. Mijnsen-Dutilh, *Verzamelde inventarissen van de archieven van de waterschappen gelegen op het Hoogland 1683-1972* (1982) (Z.p. (Amersfoort) 1998) p. 8
- ⁶ J. den Tex, *Onder vreemde heren. De Republiek der Nederlanden 1672-1674* (Zutphen 1982) p. 84.
- ⁷ C. Dekker en M. Mijnsen-Dutilh, *De Eemlandtsche Leege Landen. Ontginningen rond de mond van de Eem in de 12e en 13e eeuw* (Utrecht 1995) p. 177.
- ⁸ M.K.E. Gottschalk, 'Historisch-geografische ontwikkelingen in en om Soest', in: *Jaarboek Oud-Utrecht, 1970*, p. 120.
- ⁹ M. Mijnsen-Dutilh, *Verzamelde inventarissen van de archieven van het waterschap Beoosten de Eem en de Commissies voor de ruilverkaveling Beoosten de Eem* (1901) 1929-1972 (1978). (Z.p. (Amersfoort) 1998) p. 8.

TOT NUT VAN ONDERDUIKERS

De heer W. Bolwidt uit Ermelo woonde van 1924-1955 in Baarn.

Begin 1945 dook hij met zes anderen letterlijk onder in de kruipruimte onder het Nutsgebouw, Burgemeester Penstraat 6. Over deze periode, die enkele weken duurde, schreef hij voor Baerne het volgende verslag. Na bijna zesenvijftig jaar kwamen veel herinneringen weer boven aan deze enerverende tijd.

Het is september 1944. Over drie maanden word ik tweeëntwintig jaar. De spoorwegstaking is een feit. Wie kan zich daar anno 2000 nog een voorstelling van maken als je dit niet hebt meegemaakt? Dat er van de ene op de andere dag geen enkele trein meer rijdt, dat het spoorwegpersoneel is verdwenen alsof het van de aardbodem is weggevaagd. Ik kan niet meer naar mijn werk in Utrecht. Het heeft misschien als voordeel dat je minder snel tegen een controle aanloopt en je (ten dele valse) identiteitspapieren moet tonen, zoals mij op het Centraal Station in Utrecht is gebeurd. Gelukkig zonder kwalijke gevolgen. Het nadeel is onder andere dat de Duitse bezetter agressiever wordt en je het risico loopt sneller opgepakt te worden om in Duitsland te werk te worden gesteld, zoals met tienduizenden anderen al het geval is en daar ten slachtoffer vallen aan de vele intensieve bombardementen die de geallieerden op de Duitse fabrieken uitvoeren. Via een kennis van mijn vader krijg ik de gelegenheid om te gaan werken bij de Centrale Keuken. Ik moet een armband dragen met enkele officiële stempels er op en ben voorlopig vrijgesteld van tewerkstelling bij onze gehate oosterburen. Nu terugkijkend heb ik bij de Centrale Keuken een leuke tijd gehad. Er werkten zo'n vijftien à twintig jongeren, jongens en meisjes. Ik herinner me de fantastisch leuke Sint Nicolaasavond, die we met zijn allen hebben gevierd in de zaal van "Het kasteel van Antwerpen" in de Laanstraat. Ik meen van 's avonds voor acht uur tot de volgende morgen na zes uur. In die tussentijd mocht je immers niet op straat.

Samen met Henk Storm moesten we bonkaarten uitreiken in een boerderij aan de Wakkerendijk. Op de fiets heen en terug onder toezicht van een veldwachter. Ook tijdens de uitreiking hield hij de zaak in de gaten. Een overval door het verzet om bonkaarten te bemachtigen was niet geheel denkbeeldig. Gedurende de lunchpauze zat je voor de boerderij op een tuinbank je brood op te eten, om als het op was, en dat ging snel met het kleine rantsoen, van de veldwachter instructie te krijgen in het omgaan met een pistool. Ook moesten we soms bonkaarten uitreiken in het badhuis aan de Acacialaan. Het vaste werk echter was het uitreiken van warme maaltijden. Tweemaal per dag. Mijn vaste stek was het Nutsgebouw in de Penstraat.

Het Nutsgebouw, Burgemeester Penstraat 6.

Rechts is de conciërgewoning nog net zichtbaar. Links de ingang. Achter de benedenramen bevindt zich de grote zaal, waaronder de onderduikers verbleven.

De voedseluitreiking

In wat 'de grote zaal' werd genoemd stonden twee grote metalen ketels, oude teerketels, met voor elke ketel een schraag. De keuken en de administratie bevonden zich in de gasfabriek aan de Gaslaan. In gamellen van drieëndertig en vijfenviertig liter werd het vandaar naar de uitreikposten vervoerd. Wij kregen het per paard en wagen van Evert van Amerongen, de kolenhandelaar. Van de gamellen werd het eten in de ketels gestort om vervolgens na ontvangst van de vereiste levensmiddelenbonnen, aan de bevolking te worden uitgedeeld in de door hen meegebrachte pannen. Onze post telde vijf personen. Er was een chef die toezicht hield in de zaal en op de aanvoer van het juiste aantal gamellen. Verder stond bij elke schraag een man om de bonnen van de mensen en hun pan in ontvangst te nemen. De man bij de ketel deed het vereiste aantal scheppen eten in de pan. De 'bonnenman' ontving de bonnen, controleerde het aantal, zei dat duidelijk tegen de 'schepper' en overhandigde hem de pan. Het waren grote aluminium scheppen van aanvankelijk een liter, later verkleind tot driekwart liter en daarna tot een halve liter.

Het keukenpersoneel van de Centrale Keuken.

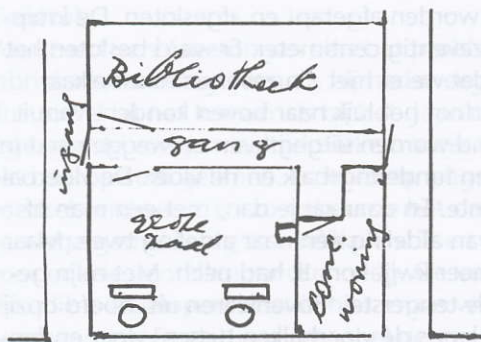
Hongerige kinderen schrapen de lege gamellen uit.

Voor goede kennissen of vrienden of voor mensen waarvan je wist dat ze in de narigheid zaten, verhoogde je het aantal bonnen met één. Waren er bijvoorbeeld drie bonnen dan zei je: 'vier maal'. Had je 's morgens bonnen staan innemen, dan moest je 's middags scheppen. Was er iets anders dan vloeibaar voedsel dan had je al gauw bij het scheppen een 'kop' op je lepel. Die moest er met een stokje worden afgestroken anders kwam je op een gegeven moment eten te kort. En dat deed zich voor met Kerstmis. Ik meen dat het die dag hutspot was. Wat een verrassing voor de mensen. Alles liep gesmeerd. De stemming was prima en de 'prettige Kerstdagen' rolden van alle kanten door de zaal. En toen kwam de 'foute' waarnemend-burgemeester Ir. A.J. van der Hoeven. Hij wilde van zijn belangstelling blijk geven en delen in de vreugde van de bevolking vanwege het heerlijke voedsel. Ook hij constateerde dat de 'kop' van de lepel werd gestreken. 'Dat moeten jullie niet doen. Je moet volle scheppen geven', zei hij. Het wachtende publiek hield de adem in, zweeg en hoopte. Wij zwegen niet en legden uit waarom we het teveel eraf streken. 'Doe zoals ik zeg', was de boodschap en hij bleef tot bijna het einde, zodat hij meemaakte dat er

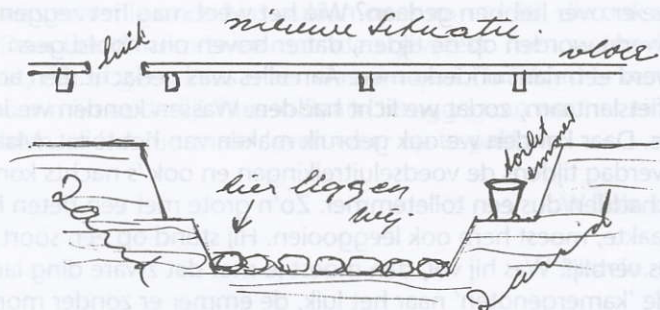
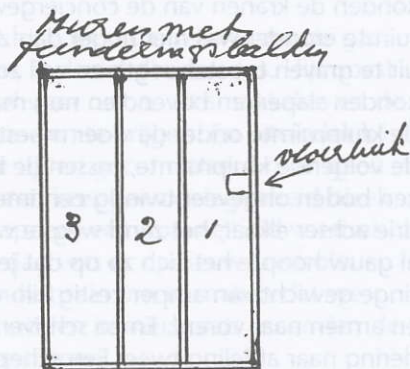
nog tientallen mensen op hun voedsel stonden te wachten maar de ketels leeg waren. Dat gaf een hoop gedonder. Een boodschapper ging naar de gasfabriek om te zorgen dat er opnieuw gekookt kon worden met alle voorbereidingen van dien. De mensen werden naar huis gestuurd en konden pas anderhalf uur later terugkomen. Het werd voor velen een laat kerstdiner. Voor anderen was het een royaal kerstdiner. De burgemeester hebben we niet meer teruggezien.

De zaal (in 2000) aan de voorzijde van het Nutsgebouw, waar in de oorlog het voedsel werd verstrekt.

Burg. Penstraat.

hier in de betonnen
funderingsbalk weggelaten

De onderduik

Inmiddels had de komende ellende zich al aangekondigd. De totale arbeidsinzet. Je was vanaf je achttiende vogelvrij om te worden opgepakt met alle onvoorspelbare gevolgen, als je je niet vrijwillig meldde. Mijn besluit stond al snel vast. Niet melden. Maar dan? Waar moest je heen? Wie met het idee is gekomen weet ik niet meer. Ook omdat ik, behalve van Gerard Metten, de namen niet meer weet. Maar we besloten met z'n zevenen onder te duiken in hetzelfde Nutsgebouw. Uiteraard met toestemming van de vrouw van de conciërge H. Prinsen, die er naast woonde. Hijzelf was er niet. Op hongertocht met de fiets 'ergens in Nederland'. Mevrouw Prinsen was dus alleen thuis met de twee kinderen, jongetjes van ongeveer zes en acht jaar. Zij heeft hiervoor een plaatsje in de hemel verdiend! In de grote zaal zat een luik in de vloer, daar

konden de kranen van de conciërgewoning worden afgetapt en afgesloten. De kruipruimte eronder was niet hoger dan zestig à zeventig centimeter. Er werd besloten het uit te graven tot stahoogte en wel zodanig dat we er met z'n zevenen naast elkaar konden slapen en bovendien nog makkelijk door het luik naar boven konden. Vanuit de kruipruimte onder de vloer moest het zand worden uitgegraven en weggewerkt in de volgende kruipruimte, tussen de betonnen funderingsbalk en de vloer. De vloerbalken boden ongeveer twintig centimeter ruimte. En daar zat je dan, met een man of drie achter elkaar, het zand weg te werken van afdeling één naar afdeling twee. Maar al gauw hoopte het zich zo op dat je niets meer kwijt kon. Ik had pech. Met mijn geringe gewicht van amper zestig kilo was ik de tengerste. 'Bovenkieren uit, hoofd opzij en armen naar voren'. En zo schoven ze mij langs de vloerbalken tussen vloer en fundering naar afdeling twee. Een schep volgde en zo kon ik de weg vrij maken door al het zand dat wij in afdeling twee hadden gegooid, in afdeling drie weg te werken. Dan moest ik weer terug zoals ik gekomen was en kon ik ook verder werken aan de uitdieping. Hoelang we er over hebben gedaan? Wie het weet mag het zeggen. Uiteraard kon er alleen gewerkt worden op de tijden, dat er boven ons hoofd geen voedsel werd uitgereikt. Het werd een riant onderkomen. Aan alles was gedacht. Een accu met lampje van een fietslantaarn, zodat we licht hadden. Wassen konden we in de keuken van de conciërge. Daar konden we ook gebruik maken van het toilet. Maar het was beperkt, want overdag tijdens de voedseluitreikingen en ook 's nachts konden we 'ons hol' niet uit. We hadden dus een toiletemmer. Zo'n grote met een rieten hengsel. Wie de emmer volmaakte, moest hem ook leeggooien. Hij stond op een soort talud aan het eind van ons verblijf. Was hij vol, dan moest je met dat zware ding langs zes al dan niet slapende 'kamerogenoten' naar het luik, de emmer er zonder morsen doorheen tillen, zelf uit het luik klimmen en daarna zonder lawaai te maken de emmer in het toilet van de conciërge leeggooien en omspoelen. Dankzij het fietslampje op de accu konden we tijdens de voedseluitreikingen lezen en bridgen. Wie 's morgens gelezen had, moest 's middags bridgen. Kon je het niet? Geen probleem, goed opletten en vragen! Maar er mocht onder geen voorwaarde gelachen of gehoest worden. Als de voedseluitreiking was afgelopen en iedereen weg was, dan veegden wij de zaal en de gang schoon. Dat was toch wel het minste wat we konden doen. En zo verstreken de dagen. Eten was er voldoende. Bij elke uitreiking 'verdween' er een gamel van drieëndertig liter in de woning van de conciërge. Dat verorberden wij tussen de middag. Van de middaguitreiking 'verdween' een gamel van vijfenveertig liter. Dat was ons avondmaal en ontbijt. Vaak was het erwtensoep. Dat aten we 's morgens met suiker als pap en 's middags en 's avonds met zout als soep. Afwassen deden we in de keuken zodra daarvoor de gelegenheid was. Mevrouw Prinsen zal waarschijnlijk ook wel eens hebben afgewassen.

Controle

Voor Evert van Amerongen was het probleem dat hij zoveel gamellen naar de gasfabriek moest terugrijden als hij had meegenomen, inclusief die van ons. Hij moest dus zowel bij het komen als bij het gaan die gamel voor ons er uit smokkelen en de lege van de vorige maaltijd stiekem weer op de kar zien te krijgen. En uiteindelijk is het daarop stuk gelopen. Er werd op ongeregelde tijden gecontroleerd of er geen voedsel verdween. En zo gebeurde het dat er op een keer geen gelegenheid bleek een lege gamel terug te smokkelen. Toen was er opeens een hoeveelheid voedsel voor enkele tientallen mensen weg. De volgende dag was er opnieuw controle. Hoe die is afgelopen weet ik niet, maar wij kregen het sein om te maken dat we wegwamen. En dat was zeer snel geregeld. We hadden immers niets meer dan de kleren die we droegen en de deken waaronder we sliepen. De hele onderduik had ongeveer drie weken geduurd. Hoe het met de zes andere 'kamerogenoten' is afgelopen weet ik niet. Zelf ben ik naar een ander onderduikadres gegaan. Het was een villa in de Nassaulaan op nummer 58, die ook als noodziekenhuis diende. Daar ben ik ruim twee maanden geweest. Toen waren de Canadezen zover opgerukt, dat er geen kans meer was om naar Duitsland te worden afgevoerd. Ik ben toen naar mijn ouderlijk huis in Baarn teruggegaan om het einde van de oorlog af te wachten en het 'normale' leven weer op te pakken.

W.Bolwidt

Ermelo, december 1999

BOEKHANDEL A.J.VAN DE REE

**Nu onze rood-wit-blauwe vlag
Weer vrij en zwierig waaien mag,
Geef ik U via deze krant
Een vaderlandse vriendenhand.
Ik wens U en mijzelfen mee:
Na de bevrijding koom' de vree.
En wat de boeken aanbelangt:
Kom en zeg wat gij verlangt.
Er is van alles in de maak,
Het komt natuurlijk in mijn zaak.**

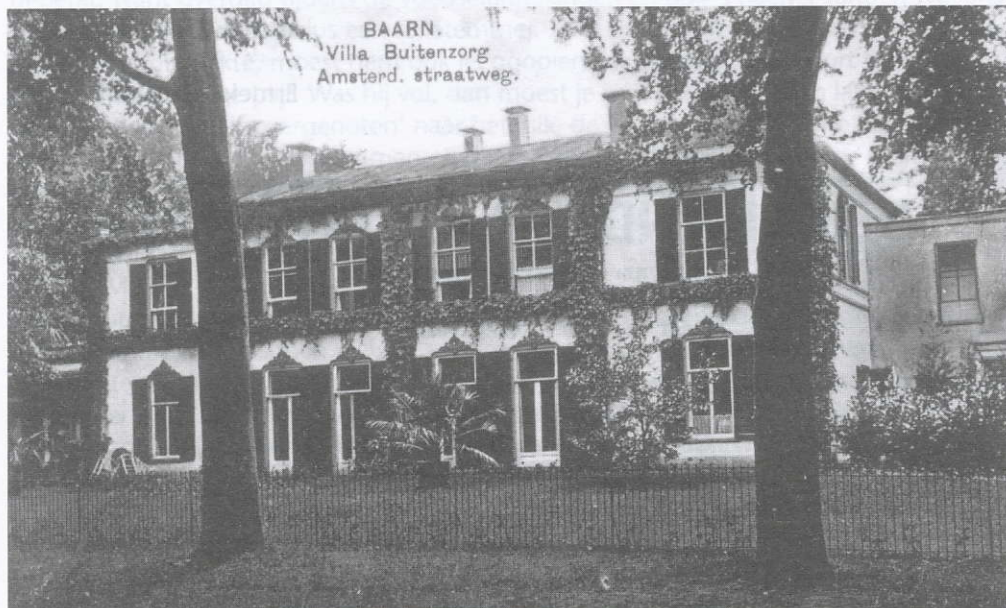
LAANSTRAAT 41 C - BAARN

BOMEN OVER BUITENZORG

Scouting Nederland herdacht 25 juni 1999 het heugelijke feit, dat precies vijftig jaar geleden Scoutingcentrum Buitenzorg aan de Amsterdamsestraatweg door Koningin Juliana werd geopend. Ter gelegenheid van dit halve eeuwfeest schreven Frank van Geffen en Martin Jacobs het boek "Bomen over Buitenzorg". In dit boek wordt de geschiedenis van het landgoed met de diverse bewoners en gebruikers op een originele manier beschreven. De auteurs waren zo vriendelijk ons toestemming te verlenen om hoofdstuk 2 met de titel "Op vleugels" in Baerne af te drukken. Talrijke nieuwe historische gegevens over Buitenzorg kwamen tijdens hun onderzoek aan het licht.

Driemaal is scheepsrecht

Op 25 april 1821 is het feest in Haarlem. Daar trouwt de rijke koopman Joan Huydecoper met Johanna Louisa van Tets. Johanna Louisa is net 43 jaar geworden. Misschien wel wat oud om te trouwen maar Huydecoper is met zijn 52 jaren zelf ook zo jong niet meer. Hij trouwt voor de derde keer. In 1793 overlijdt zijn eerste vrouw, in 1818 wordt hij opnieuw weduwnaar. Met zijn derde vrouw rijdt hij na het huwelijksfeest naar Groeneveld in Baarn. Dit landgoed grenst aan de noordkant van het

terrein van Buitenzorg. Nog steeds is het landgoed Groeneveld een prachtig voorbeeld van fraaie landschapsarchitectuur. In de jaren tussen 1830 en 1840 is de beroemde tuinarchitect J.D. Zocher jr. bezig met de aanleg van de parktuin van Groeneveld. Hij past daar de Engelse landschapsstijl toe. De oude aanplant op Buitenzorg lijkt van dezelfde leeftijd te zijn als die van Groeneveld. Zou Zocher nog een paar bomen over gehad hebben?

Kieviten

Huydecoper is rijk. Van zijn vader erft hij veel grond. Veel van die grond bevindt zich in het dorp Maarssen. Hij streeft ernaar om een weg te kunnen aanleggen van Baarn naar Maarssen die alleen maar over zijn eigen grond loopt. Het lukt hem weliswaar niet maar hij is een eind op weg. Van Groeneveld loopt nu nog steeds een breed pad in westelijke richting. Bij Hilversum buigt dat pad af naar het zuiden. Vlak voor Hilversum kom je de straatnaam Huydecoperweg nog steeds tegen. Overigens was dit vroeger de belangrijkste verbinding met Hilversum. Een spoorweg was er nog niet en van de huidige Soestdijkerstraatweg (vanuit Hilversum) en Hilversumsestraatweg (vanuit Baarn) was nog maar een deel aanwezig. De rest was heideveld, zo'n tweehonderd jaar geleden. De naam Groot Kievitsdal herinnert nog aan een tijd dat er weinig bos was. Je zult nu lang moeten zoeken naar een kievit in deze omgeving.

Wegennet

Huydecoper houdt zich ook nog bezig met de aanleg en verbetering van andere wegen in deze buurt. Hij is lid van een commissie die de zorg daarvoor opgedragen heeft gekregen. De weg van Groeneveld naar het centrum van Baarn is daar een voorbeeld van. Ook bij de aanleg van de weg van Naarden naar Amersfoort en die van Soestdijk naar Utrecht is hij betrokken. Langs dergelijke nieuw bestrate wegen laat de commissie tolhuizen bouwen. De opbrengst van zo'n tol gebruiken de commissieleden om de leningen terug te betalen die voor de aanleg aangegaan zijn. De Amsterdamsestraatweg maakt deel uit van de route Amersfoort – Amsterdam. Daar heeft de commissie geen omkijken meer naar. Die weg ligt er al in 1745. Grootgrondbezitter Deutz heeft de aanleg van die weg voor zijn rekening genomen. Hij woont op Huize De Eult, een landhuis in de bossen tegenover paleis Soestdijk. De Amsterdamsestraatweg loopt achter zijn landgoed langs. Hij vindt het mooi om die laan een deftig aanzien te geven. De weg is van paleis Soestdijk tot aan Groeneveld kaarsrecht. Aan weerskanten van de weg laat hij twee rijen beuken planten. Hij heeft de gemeente Baarn beloofd dat er twee keer drie rijen beuken zullen komen te staan. Als daar protest op komt, stort hij een bedrag in de gemeentekas. Daarmee is alles weer rechtgezet.

Knooppunt

De Amsterdamsestraatweg is in zijn huidige vorm dus al zo'n 250 jaar oud. Toch is het aanvankelijk niet de belangrijkste route die reizigers van Amsterdam naar Amersfoort of vice versa nemen. Komend uit Soest gingen ze bij paleis Soestdijk linksaf en namen achter het paleis langs de Reigerslaan. Dit bospad ligt er vandaag de dag nog steeds. Volgde je dit bospad, dan kwam je aan een pad dat op de plaats van de huidige Hilversumsestraatweg lag. Daar ging je links, ongeveer tot aan de Hoge Vuursche. Daar sloeg je weer rechtsaf om achter Buitenzorg uit te komen. De route kwam uit op de Amsterdamsestraatweg, iets voor Restaurant Groeneveld. Het huis Groeneveld lag dus zo'n tweehonderd jaar geleden al aan een verkeersknooppunt. Erg druk zal het er niet geweest zijn. Rijdend verkeer was er nauwelijks, paarden en voetgangers deden hun best om over de modderige paden vooruit te komen.

Buitenzorg

Op 9 augustus 1836 overlijdt Huydecoper. Hij laat een fortuin na. Al op 7 maart 1822 benoemde hij zijn derde vrouw samen met zijn zoon Jan Elias tot executeur testamentair. De verdeling van de erfenis vindt plaats in 1837. Hoewel in de stukken van de nalatenschap freule Van Tets niet genoemd staat, mogen we aannemen dat zij toch ook deelt in de miljoenen die verdeeld moeten worden. Het huis Groeneveld wordt eigendom van een kleindochter van Huydecoper, Sophie Fabricius. Zij is een dochter van Anna Huydecoper, een kind uit zijn tweede huwelijk. Sophie trouwt later met baron van Heemstra. Dit echtpaar woont in de tweede helft van de negentiende eeuw op Groeneveld. De weg vanuit het centrum van Baarn naar Groeneveld die haar opa liet bestraten, heet nog altijd Van Heemstralaan. De douairière Van Tets blijft op Groeneveld wonen. Vermoedelijk geeft ze in 1838 opdracht om de villa Buitenzorg te bouwen. Ze kiest er een stuk grond voor dat grenst aan het grondgebied van Groeneveld. Het huis dat dan gebouwd wordt, is aanmerkelijk kleiner dan zoals we het nu kennen. Aanvankelijk bestaat het huis alleen uit het middelste gedeelte. Het is nog te herkennen als het deel dat vier paar openslaande deuren heeft op de begane grond. Vermoedelijk heeft het al wel een eerste verdieping en een zolder. Bij de bouw van het huis wordt een steen ingemetseld met de tekst: DE EERSTE STEEN IS GELEGD DEN 26 MEI 1840 DOOR JONKVROUWE CORNELIE GERAERDS THESING. De steen zit er nog steeds. Jonkvrouw Cornelia (of ook wel Cornelia) is vermoedelijk een ongetrouwde nicht van Johanna Louisa van Tets. We weten niet zeker of bij de bouw het pand al Buitenzorg gaat heten. Het lijkt wel waarschijnlijk. Op een kaart uit 1847 is wel bebouwing zichtbaar op deze plaats maar er staat nog geen naam bij. Dat is wel het geval op een kaart die in 1866 werd uitgegeven. Vermoedelijk is freule Van Tets dus zowel de opdrachtgeefster voor de bouw als de naamgeefster van het landgoed. Waarom ze het pand Buitenzorg noemt is tot

nu toe nergens te achterhalen. Diverse landeigenaren in de omgeving hebben banden met Indië. De associatie met Buitenzorg – Bogor ligt dan ook voor de hand.

Voorkant? Achterkant?

Het is wonderlijk dat het pand gebouwd is met de voordeur aan de achterkant. Is de achterkant misschien sinds jaren de voorkant? Tijdens de bouw is de route die over het terrein van Buitenzorg loopt misschien nog steeds van belang. In het bos achter het landhuis vinden we een zeer brede laan die naar het hoofdgebouw voert. De laan loopt momenteel dood op een grote groep jonge naaldbomen. Wat voor deze theorie pleit, is de aanwezigheid van wat stenen restanten van een toegangshek. Volg je de laan uit het bos in de richting van het hoofdgebouw, dan vind je deze restanten in het verlengde ervan. Dat kan de 'officiële' toegang van Buitenzorg geweest zijn. Rond de resten van dat toegangshek staat nog steeds een flinke hoeveelheid rododendrons. Misschien hinkt de bouwer ook al op twee gedachten. De ramen aan de kant van de Amsterdamsestraatweg zijn fraai versierd met terracotta ornamenten met acanthusmotief. De ramen aan de boskant moeten het zonder zo'n versiering doen. Overigens lijkt het erop dat deze versieringen pas bij de verbouwing in 1870 zijn aangebracht. In dat

geval hecht de (nieuwe) eigenaar misschien meer waarde aan de 'straatkant' van zijn pand. Op de Amsterdamsestraatweg komen we natuurlijk wel een drietal paren gemetselde hekpijlers tegen. De pijlers die het dichtst bij het huis staan, dragen de naam 'Buitenzorg'. Het oudste stel pijlers – tegenover de Jacob van Lenneplaan, aan het begin van het bospad dat Domlaan heet – is vermoedelijk identiek aan de pijlers waarvan de restanten dus in het bos achter het huis liggen. Loop je die Domlaan helemaal uit, dan kom je nog een stel hekpijlers tegen. Deze staan aan de Hilversumsestraatweg. Het oorspronkelijke terrein van Buitenzorg strekt zich dus over een groot oppervlak uit. Het landgoed is in totaal 200 ha groot. Het strekte zich uit van de Amsterdamsestraatweg tot de Hilversumsestraatweg, van de Domlaan tot het landgoed Groeneveld. De Zes Woningen staan al in het bos van Buitenzorg, voordat het landhuis gebouwd wordt. Helaas brandden deze arbeiderswoningen in de jaren zestig van deze eeuw af.

Schoollaan

Het is niet bekend of freule Van Tets zoveel grond rond haar nieuwe pand heeft verzameld. Het kan zelfs zijn dat haar overleden man dat al gedaan heeft. Van hem zijn veel

bewijzen bewaard gebleven van het aankopen van grond in deze buurt. Tegelijk met de villa laat de freule ook een rentmeesterswoning bouwen. Dit pand staat rechts van het hoofdgebouw, langs de Amsterdamsestraatweg. Achter haar nieuwe huis verrijst een klein gebouwtje dat als school moet dienen. Vanaf de bouw in 1840 tot 1859 is het gebouw als zodanig in gebruik. Na dat jaar verhuist deze school naar het centrum van Baarn. Het is de voorloper van de Amaliaschool aan de Schoolstraat in Baarn. Deze school vormt later met de Astroschool de huidige Amalia-Astroschool. Kennelijk lopen de kinderen van Groeneveld en misschien van de boerderij Ravenstein steeds over het zelfde bospad naar het Buitenzorgschooltje. Het pad, de Schoollaan, ligt er nog steeds. Er staan indrukwekkend grote beukenbomen langs. Het schoolgebouwtje is pas in de jaren negentig van deze eeuw afgebroken. Tot die tijd deed het nog dienst als kantoor. De douairière heeft het, net als haar overleden man, goed voor met de bewoners van deze buurt. Als zij op 13 april 1864 overlijdt laat zij aan vele bekenden duizenden guldens na. Voorzover bekend overlijdt freule Van Tets kinderloos.

Restant van het hek tussen Groeneveld en Buitenzorg.

Het tweede deel van dit artikel verschijnt in het septembernummer van Baerne.

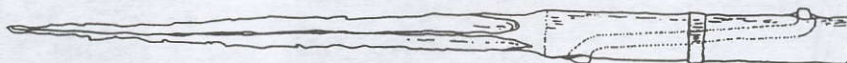
VERENIGINGSNIEUWS

Toegankelijkheid Oudheidkamer

Sinds maart j.l. is het bestuur met de gemeente in gesprek over een concreet plan om de toegang tot onze verenigingsruimte te verbeteren. Uitgegaan wordt van een ingang aan de kant van de Hoofdstraat, waarbij bezoekers zowel van een trap als van een personenlift gebruik kunnen maken. De jeugdbibliotheek en de speel-o-theek in het souterrain zullen via dezelfde trap en lift bereikbaar zijn. Samen met de directie van de Openbare Bibliotheek heeft het bestuur bij de gemeente een voorstel ingediend. Het ziet ernaar uit dat binnen afzienbare tijd onze oudheidkamer gemakkelijk bereikbaar zal zijn voor met name ouderen en rolstoelgebruikers. Het noodzakelijke gebruik van de 'griezelige' wenteltrap behoort dan definitief tot het verleden.

J.G van de Kraats

Voorzitter

Correctie: Onbekende vondst in ARWE-depot.
Deze illustratie ontbrak in Baerne 24e jaargang nr.1 maart 2000.

Inleverdatum Kopij Baerne 27 juli a.s.

Excursie op zaterdag 23 september

(Noteer deze datum en de sluitingsdatum van aanmelding, 1 augustus, nu in uw agenda.)

Zaterdag 23 september a.s. worden we om **10 uur** verwacht in **fort Nieuwersluis** aan de Rijksstraatweg in Nieuwersluis. In zijn huidige vorm werd dit fort tussen 1880 en 1882 gebouwd op oude versterkingen uit 1673 en 1746. Het bood o.a. bescherming aan de ernaast gelegen damsluis in de Vecht en aan de spoorweg Amsterdam-Utrecht. Dit fort, dat deel uitmaakt van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, wordt slechts enkele dagen per jaar voor het publiek opengesteld. Het is niet alleen historisch, maar vooral ook natuur-historisch bijzonder interessant. De rondwandeling in en om het fort zal twee uur duren. De lunch zal worden gebruikt in Breukelen of Maarsssen. Om 14.00 uur bezoeken we het Nederlands Drogisterij Museum in Maarsssen, dat gelegen is aan de Vecht en is gevestigd in het voormalige koetshuis van Goudestein, het tegenwoordige gemeentehuis. Goudestein werd in 1608 eigendom van de Amsterdamse koopman Huydecoper,

die ook in Baarn geen onbekende was. Het Nederlands Drogisterij Museum is uniek in de wereld. Naast een grote collectie gapers bevat het museum compleet ingerichte winkels uit het begin van de twintigste eeuw. Hier kunnen we genieten van de heerlijke geuren uit de ouderwetse drogisterij. In het museum krijgen we een rondleiding, die ongeveer een uur zal duren. Om 15.00 uur kunnen we de terugtocht aanvaarden. Deelname aan de excursie kost f 10,- (exclusief de bijdrage in de benzinekosten aan de chauffeur.) Doorgang kan alleen plaatsvinden bij deelname van minimaal 20 personen. Aanmelden voor 1 augustus per telefoon (035-5417860) of schriftelijk bij Jaap Kruidenier, Smutslaan 2a, 3743 CG Baarn.

Gaarne vermelden hoeveel plaatsen men in de auto beschikbaar heeft!

Begin augustus worden de deelnemers uitvoerig geïnformeerd.

Vijftientwintig Baarnse koetshuizen belicht

Makelaarskantoor geeft boekje uit bij zilveren jubileum

Veel Baarnse villa's uit de negentiende eeuw zijn de laatste decennia afgebroken. De bijbehorende dienstgebouwen zoals koetshuizen en stallen zijn gelukkig goeddeels bewaard gebleven. Met hun uitstraling zorgen ze nog steeds voor een typisch Baarnse sfeer. Soms liggen ze wat verscholen, zoals de koetshuizen van Huize Canton en Villa Java, andere staan direct aan de straat, zoals het gebouw aan de Leestraat dat eens het koetshuis van Villa Overbosch was.

Het is een goed idee geweest van Prins Makelaars om ter gelegenheid van hun 25-jarig bestaan een boekje uit te geven over de Baarnse koetshuizen.

Het resultaat is een mooi vormgegeven uitgave met beschrijvingen, tekeningen en foto's van vijftientwintig koetshuizen. Auteur Willem Prins, als makelaar goed bekend met de plaatselijke woningvoorraad, heeft er een jaar aan gewerkt.

Hij sprak met de bewoners en zocht illustratiemateriaal. Het bleek vooral moeilijk om oude foto's van de koetshuizen te achterhalen. Het waren immers dienstgebouwen en daarom destijds niet representatief genoeg geacht om er duur fotomateriaal aan te wijden.

De schrijver kreeg hulp van de heer H. Suik, die zijn kennis over de Baarnse villa's ook bij de Oudheidkamer inbrengt. Prins richtte zijn belangstelling vooral op het gebruik van de gebouwen en de bewoners. Aanvankelijk gebouwd voor het stallen van koetsen en paarden werden de meeste gebouwen daarna ingezet voor het parkeren van auto's. Na de Tweede Wereldoorlog, toen er woningnood heerste, zijn veel koetshuizen als woonruimte gaan fungeren. Nu wonen er veelal mensen die bewust kozen voor de charme die de huizen uitstralen.

Niet alleen de huidige maar ook de toekomstige onderzoekers naar de geschiedenis van Baarn zullen Prins Makelaars dankbaar zijn voor de vele gegevens die het boekje bevat. Dat het bedrijf die geschiedenis ter harte gaat blijkt ook uit de financiële schenking die de Historische Kring Baerne ter gelegenheid van beider 25-jarig bestaan ontving. Het boekje, met een fraaie aquarel op het omslag, is te koop bij boekhandel Den Boer. De titel luidt: *25 Baarnsche koetshuizen*.

Financiële schenking

De vereniging heeft van een jubilerend bedrijf een bedrag van vijftienhonderd gulden ontvangen.

Aanwinsten Oudheidkamer

Herinneringskruik Lage Vuursche

1659-1904

Collectebus

Verduisteringslamp 1940-1945

Ausweis en bewijs van vrije doorgang B.S.

Kartonnen herdenkingstegel Koningshuis

('Wij zijn weer thuis')

Verslag onderduiker Nutsgebouw begin 1945

Videoband lokale T.V.

Plattegrond van Baarn

Zak met klederdrachtmutsen

Vijf schilderijen gemaakt door Estella den Boer

Hulpkaart nr. 2516 (1938) Gemeente Baarn

Etsplaat met afbeelding van Opa Hornsveld

Bescheiden betreffende Mandoline-orkest

Plattegrond van Baarn uit 1936

Herdenkingskandelaartje 1948-1973

(Kon. Juliana)

Schilderij met afb. Chr. Ger. Kerk Nassaulaan

Plattegrond (A4-formaat) van het Gooi,

incl. Baarn

Bescheiden m.b.t. Aloysiusschool

Wasmand

Berekening van bouwkosten landhuis

Pr. Hendriklaan

Bouwtekening Molenweg 7

Ingelijste ansicht van spoorbaan

Wajan

Kinderschaatsen (rond 1900)

Elektrisch scheerapparaat

Linnengoed

Parasolletje en broekhanger

Handschoenen plus vorm om ze te drogen

Schoenspanners, stofkam en hoedenspeld

Aardewerk potje en puddingvorm

Bouwtekeningen van station Baarn

Herdenkingsmok '50 jaar herwonnen vrijheid'

2 cassettebandjes met interviews

Duits oorlogsvaantje

Vaandel, stok en vlag van sportver. Limvio

Ledenlijsten etc. van Limvio

Schaatsen (rondrijders)

Promotiemateriaal t.g.v. overgang van

stadsgas naar aardgas

Kinderschaatsen met dubbele ijzers

Pokkenbriefje uit 1908

Mok van Zorgcentrum Schoonoord

Ingelijste foto's pastorie met kerk op de Brink

Blauwdruk van de watertoren

Getuigschrift van de Nutstekenschool (1923)

Pentekening Pauluskerk

Brochure *Herinnering Oorsprong*

Brochure Het wonen in Baarn

Vijf preken (in druk) van ds. I. Kievit

Aanwinsten bibliotheek

Jan Vosman en Jan Visser, *IANUS*. 26

Vuursche schetsen met een weerwoord (Baarn 2000).

Dr. S.H. Spanjaard, *Domineesspiegel* (Baarn 1959).

Herinneringsalbum Het Baarnsch Lyceum 1919-1969.

F. van Geffen en M. Jacobs, *Bomen over Buitenzorg* (Baarn 1999).

Willem Prins (red.), *25 Baarnsche koetshuizen* (Baarn 2000).

Receptenboek van mej. O. Boon Hartsinck

Verslag van de Algemene Vergadering

Op 28 maart 2000 werd in de Speeldoos in Baarn de Algemene Vergadering van de Historische Kring gehouden. In dit verslag, een uittreksel van de notulen, worden de voornaamste mededelingen, besluiten en mutaties puntsgewijs vermeld. Er waren 40 leden aanwezig. Acht personen hadden bericht van verhindering gegeven. In zijn openingswoord kon de voorzitter, J. van de Kraats, melden dat het 25 jarig jubileum succesvol is gevierd. Het jubileumboek, 'Van Baerne tot Baarn', met een oplage van 2500 stuks, is inmiddels bijna uitverkocht. "De Kring kan trots zijn op dit boek en er zijn veel complimenten ontvangen", aldus de voorzitter.

Mededelingen:

De Kring is sinds maart 1999 in gesprek met de Gemeente Baarn over de toegankelijkheid van de Oudheidkamer, het verenigingscentrum. Men wil met de bibliotheek een gezamenlijke ingang met lift aan de Hoofdstraat ontwikkelen, waarvoor op de gemeentelijke begroting een bedrag van f. 225.000 zal worden gereserveerd. Er zal, samen met de bibliotheek, een plan worden gemaakt. Bij verschil van inzicht beslist de Gemeente die eigenaar is van het pand. Binnenkort is er weer een gesprek met de Gemeente. Als er een goedgekeurd plan is, zullen de kosten worden opgenomen in de begroting voor 2001. Er wordt een beroep gedaan op de leden om ouderen die geen eigen vervoer hebben, naar de vergaderingen en lezingen te brengen. De voorzitter vraagt, of er leden zijn die zitting willen nemen in het comité Open Monumentendag. De tegenwoordige afgevaardigden van de Kring zouden nu, na een zittingsperiode van vijf jaar, graag vervangen worden. Het is belangrijk, dat de Kring in het Comité vertegenwoordigd blijft. De notulen van de Algemene Vergadering van 30 maart 1999 worden vastgesteld, met dank aan de notuliste. Het jaarverslag wordt goedgekeurd.

De financiën

De kascontrole is uitgevoerd door de heren Beuken en Luikinga. De heer Luikinga leest het verslag van de kascontrole voor. De administratie is in orde bevonden. De commissie stelt voor, het bestuur te dechargeren voor het gevoerde beleid. De kascommissie spreekt haar waardering uit voor de overzichtelijke en zorgvuldige wijze waarop de penningmeester, mevrouw I. Huls, zich van haar taak heeft gekweten. De voorzitter dankt de heren Beuken en Luikinga. Hij complimenteert mevrouw Huls, de penningmeester, die het in 1999 bijzonder druk had, vanwege de financiële aspecten van het jubileum. De begroting is sluitend. De heer Sterneberg vraagt, of de huisvesting is gesubsidieerd. Dat is inderdaad het geval. De Gemeente verleent hiervoor subsidie. De bijkomende kosten, als energieverbruik, moeten door de Kring worden betaald. De heer Van Kouterik vraagt, of de

subsidie niet in gevaar komt, als de Kring een eigen vermogen heeft. De voorzitter antwoordt, dat de Kring zijn eigen vermogen en reserves hard nodig zal hebben, wanneer straks de nieuwe toegang is gerealiseerd en de ruimte opnieuw moet worden ingericht. Deze herinrichting zal de Kring zelf moeten bekostigen. De Gemeente betaalt daaraan niet mee. De heer Bronkhorst vraagt, of de Kring straks de openingstijden niet moet aanpassen. De voorzitter antwoordt dat, als de locatie goed bereikbaar is, de openingstijden wellicht verruimd worden. Daarover is met de directie van de bibliotheek gesproken. Men zal onafhankelijk van elkaar opereren, maar men zal de regelingen wel onderling afstemmen. Volgens de penningmeester is er geld nodig voor de vervanging of uitbreiding van de computer na de herinrichting. Ieder bestuurslid heeft een lijstje ingeleverd met prioriteiten voor de gewenste aanschaf. De heer Pel adviseert een potje bestemmingsreserve te maken, zoals de Gemeente dat ook doet. De begroting voor 2001 is goedgekeurd. Gezien de financiële situatie van de Kring is het niet nodig de contributie te verhogen. Voor niet leden wordt de entreprijs voor lezingen van f. 6,- verhoogd naar f. 7.50. De heren M. Pel en J. Sterneberg worden benoemd tot leden van de kascommissie. De heer F. van Dijen wordt reservelid.

Werkgroepen

De Werkgroep Omgevingseducatie wordt opgeheven. De voorzitter dankt de leden van de Werkgroep, mevrouw Y. van den Akker en de heer B. Stomp, voor hun inzet. Voorstellen voor andere werkgroepen zijn welkom. De voorzitter denkt aan een Werkgroep Genealogie. Mevrouw Van de Brink zegt, dat zij en enige leden van de Kring destijds een cursus genealogie hebben gevolgd, maar dat later bleek, dat ieder de opgedane kennis voor zichzelf benutte en dat die niet ter beschikking van de Kring werd gesteld. Zo is het ook gegaan met Werkgroep Archiefonderzoek. Geen van de deelnemers wilde voor het archiefonderzoek op reis gaan.

Bestuurssamenstelling

Mevrouw I. Huls, sinds 1991 penningmeester en statutair aftredend, heeft gezegd als bestuurslid te willen heengaan. De heer J.v.d. Laan, die ook statutair aftredend is, is bereid bestuurslid te blijven. Hij heeft zitting in het bestuur als vertegenwoordiger (voorzitter) van de ARWE. Mevrouw Luikinga, voorzitter van de Werkgroep Oudheidkamer en vertegenwoordigster van die werkgroep in het bestuur van de Kring, zal om gezondheidsredenen het bestuur van de Kring verlaten. Mevrouw Kuyt is bereid de Oudheidkamer voorlopig in het bestuur van de Kring te vertegenwoordigen. Zij zal dat gedurende een jaar doen. De heer Luikinga vraagt, waarom er geen nieuwe voorzitter van de Oudheidkamer wordt gezocht, waarop de voorzitter antwoordt, dat zich daarvoor niemand heeft aangemeld. De heer Sterneberg vraagt naar

de verhouding Oudheidkamer-Kring. Zijn dat twee verenigingen? "Nee", antwoordt de voorzitter: "De Oudheidkamer heeft vanouds een eigen voorzitter, hetgeen wel eens tot verwarring leidt". Daarom stelt hij voor, die functionaris voortaan de naam coördinator te geven. De voorzitter meldt, dat het niet eenvoudig is iemand voor een bestuursfunctie te vinden. Gelukkig is er intussen een nieuwe penningmeester. Mevrouw Huls wordt, als penningmeester van de Kring, opgevolgd door mevrouw G.B. Roskamp -Nijenhuis, Spoorstraat 7, 3743 EG Baarn, Telefoon: 542 34 83.

Activiteitenprogramma

Mevrouw Kruidenier vertelt over de voorgenomen lezingen, diavertoningen en excursies, waarvan in het septembernummer van Baerne het programma zal worden vermeld. 13 Mei: excursie naar Amsterdam. Rembrandthuis en Museum Amstelkring (O.L.V. op Zolder)

September: excursie.

19 Oktober. Lezing over levende spreekwoorden door de heer Buist uit Zwolle.

November: nog onbekend.

18 Januari 2001: Lezing over Anton Mor van Dashorst, vermaard schilder uit Utrecht, door mevrouw Th. Coppens.

15 maart: Lezing over joodse gebruiken en feesten door de heer Frank uit Amsterdam.

19 april: Lezing over het dagelijks leven in de negentiende eeuw door de heer A. Schermen, historicus te Amsterdam.

Mei: Excursie.

De lezingen in de Blauwe Zaal van de Speeldoos beginnen om 20 uur. De zaal is om 19.30 uur open.

De heren Van de Steeg, Kruidenier en Van de Tol zijn bezig de dia-avonden die werden gepresenteerd door de heer Van de Steeg, anders te organiseren. De avond voor 2001 is al op een band voorbereid.

Mevrouw Kruidenier vraagt om medewerking voor de collecte van het Anjerfonds en voor de bezorging van Baerne. Zij zoekt ook medewerkers voor de Culturele Markt op 2 september. Zij is dan op vakantie.

Rondvraag

Er wordt een regeling getroffen voor het openen en sluiten van de lokaliteit, de Oudheidkamer. Mevrouw Huls en de heer Van Dijen nemen dat op zich.

De heer Pel stelt voor, dat bij volgende ledenvergaderingen ieder bestuurslid een kaartje voor zich op tafel krijgt met naam en functie. De heer Snyders, architect en stedenbouwkundige, heeft in Baerne, de uitgave van de Kring die hij zeer roemt, oude foto's gezien van de Brink. Hij vroeg zich af, wat er gebouwd zou gaan worden tegenover de nieuwe ingang van de bibliotheek en de Kring. Bij navraag is gebleken

dat deze ingang recht tegenover de ingang van een nieuw pand komt. De Kring zou moeten zeggen, dat dit niet wenselijk is. De heer Snyders wil een meedenkende groep die zich niet alleen met het verleden zal bezig houden maar ook met het sturen van de ontwikkelingen. Hij vindt het beeldkwaliteitsplan een goed uitgangspunt. De voorzitter is blij met de nieuwe ingang voor de Kring. De Kring zou kunnen melden, niet gelukkig te zijn met een plan voor een ingang van een parkeergarage recht tegenover de eigen ingang. De heer Kruidenier verwijst naar een artikel in de Baarnsche Courant, dat de gemeente een post van f. 5000 heeft uitgetrokken voor aankopen voor de Baarnse archivaris. Maar er is geen Baarnse archivaris meer. Het gemeente-archief zit in Amersfoort. Op die manier worden de poten onder de Kring weggezaagd. Kan de Kring uitzoeken, hoe het zit. De voorzitter zal de kwestie met wethouder Van der Kerk opnemen. Mevrouw Sterneberg informeert naar de activiteiten voor de archivering van de gemeentelijke eigendommen onder beheer van de Kring. Mevrouw Luikinga meldt, dat een stagiaire aan deze zaak heeft gewerkt, maar dat dit werk is gestopt toen de stage was afgelopen. De voorzitter neemt de zaak op met de wethouder. Mevrouw Sterneberg vertelt van de gebeurtenissen rond een fonteinbeeldje van een putto op een dolfin in het Cantonspark. Het werd gestolen, maar de dieven lieten het vallen. Het beeldje werd bij terugkeer in opdracht van Publieke Werken bij een Baarnse loodgieter hersteld. Volgens een deskundige van Monumentenzorg is de reparatie mislukt. Het blijkt een 18de eeuws beeldje te zijn. De gemeente heeft de verkeerde volgorde genomen. Men had de historische waarde van het beeldje eerst moeten uitzoeken, alvorens het te laten repareren. De voorzitter bedankt de heer Dazelaar voor het jarenlang bezorgen van Baerne. Aangezien de heer Dazelaar niet aanwezig is, zal hem een attentie worden thuisbezorgd. De voorzitter sluit de vergadering om 21.50 uur, met dank aan de aanwezige leden voor hun bijdragen tot de discussie.

Dankwoord aan mevrouw Luikinga

Op de Algemene Vergadering van de Historische Kring Baerne is hartelijk afscheid genomen van het bestuurslid mevrouw R.J.E. Luikinga-Geijtenbeek. De voorzitter van de Kring herinnerde er aan, dat zij acht jaar voorzitter is geweest van de Werkgroep Oudheidkamer. Als vertegenwoordigster van die werkgroep had zij zitting in het bestuur van de Kring. Namens de Kring was zij lid van de Culturele Raad en van het Comité Open Monumentendag. De voorzitter merkt op, dat mevrouw Luikinga veel kennis van zaken heeft en dat zij een vraagbaak is inzake de historie van Baarn. Zij heeft een belangrijke rol gespeeld bij de verhuizing van het onderkomen van de Kring van de kelder van het gemeentehuis naar de kelder van het bibliotheekgebouw. Zij heeft, met anderen, verscheidene tentoonstellingen georganiseerd. Zij heeft de ontwikkeling meegemaakt en bevordert van het papierwerk naar het gebruik van de

computer. Zij voelde zich steeds zeer betrokken bij de Oudheidkamer en de Kring. De Oudheidkamer was haar "winkel". Zij is nu geen voorzitter meer van de Werkgroep Oudheidkamer, maar zij zal wel verbonden blijven aan deze werkgroep. De voorzitter betreft ook haar echtgenoot, de heer A. Luikinga, in zijn waardering. Namens de Kring dankt de voorzitter mevrouw Luikinga voor haar grote inzet en hij biedt haar een fraaie plant aan. Mevrouw Luikinga reageert, op haar beurt, met een woord van dank aan de medewerkers van de Werkgroep Oudheidkamer, voor alle hulp en steun gedurende vele jaren.

Dankwoord aan mevrouw Huls

Op de Algemene Vergadering van de Historische Kring Baerne is hartelijk afscheid genomen van de penningmeester van de Kring, mevrouw I. Huls-Brandsma, die statutair aftredend is. De voorzitter van de Kring vertelt, dat zij al in 1991 penningmeester is geworden. De laatste jaren heeft zij veel extra werk gehad met de financiële gang van zaken rond het jubileumboek. Mevrouw Huls heeft belangrijk werk

gedaan voor de overgang van de handmatige administratie naar het gebruik van de computer. Zij heeft zich bereid verklaard actief te blijven binnen de Kring.

De voorzitter zegt mevrouw Huls hartelijk dank voor haar inzet en als blijk van waardering biedt hij haar een prachtige hortensia aan.

DICK ASSURANTIE- EN HYPOTHEEK ADVIES B.V. **PRINS**

BELASTINGVRIJ SPAREN

HYPOTHEKEN

Maatwerk tegen concurrerende rentepercentages

ASSURANTIE

Zeer goede voorwaarden tegen scherpe tarieven

PENSIOENEN

Belangrijk in verband met terugtrekkende overheid

JONGEREN TOEKOMST PLAN

Speciaal voor jongeren die een onbezorgde toekomst willen

Ons advies is gratis overdag en ook 's avonds

Tel. (035) 541 13 59

Fax (035) 541 00 63

**Nachtegaalhof 10
3741 WZ Baarn**

APOTHEEK JULIUS

Apothekers: *O.P. Hofkes, E. Hofkes-Dazert
en M.A. Smulders-de Jong*

**LAANSTRAAT 26
3743 BG BAARN
TELEFOON (035) 541 24 32**

**Uw adviseur
bij verkoop,
aankoop, taxatie,
financiering en
verzekering van
onroerend
goed**

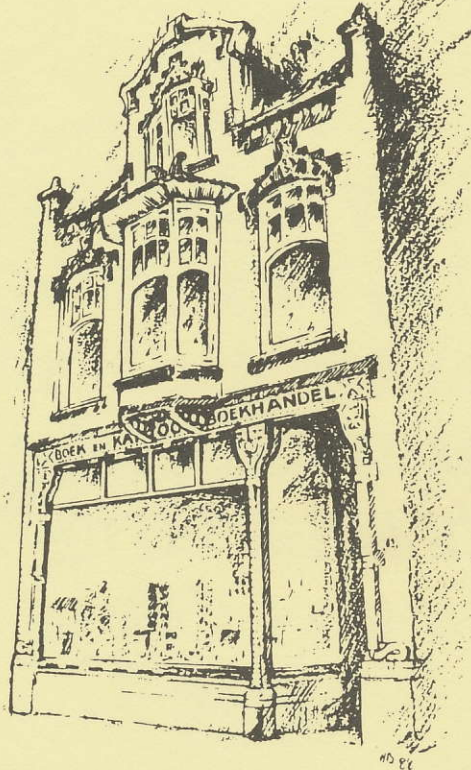

VAN BERKUM MAKELAARS

MAKELAARS IN EN TAXATEURS VAN ONROERENDE GOEDEREN

Nieuw Baarnstraat 93, postbus 135, 3740 AC Baarn.

Telefoon 541 84 45* Lid NVM

Sinds 1886

BOEKHANDEL DEN BOER

Laanstraat 69 - 3743 BC Baarn - Telefoon 541 20 32

Gespecialiseerd
in literatuur,
kunst- en kinderboeken